

Marcel van der Bie

Ria Freijssen

Je kunt alles, als je maar rekening houdt met het feit dat je niet kunt zien

Een blinde loopbaanadviseur aan het woord

Ria Freijssen

Marcel van der Bie is al vanaf zijn geboorte blind. Dat is wat hij noemt zijn grootste beperking. Toch laat hij zijn leven hier niet door beperken. Sterker nog, het opzoeken en uitdagen van grenzen is zijn levensthema geworden. Onder het motto 'vooral meedoen waar het kan en speciaal als het moet' creëert hij kansen om te groeien en pakt hij kansen die hem geboden worden. Inmiddels werkt hij alweer zes jaar als loopbaanadviseur bij het loopbaancentrum Move NS.

"Ik ben opgevoed met de boodschap: 'doe zoveel mogelijk mee en probeer een beroep te vinden dat bij je past.' En met: 'je kunt alles, als je maar rekening houdt met het feit dat je niet kunt zien.' Daardoor durfde ik als kind gewoon op straat te fietsen met mijn ziende vriendjes. Eentje reed dan naast mij en eentje erachter en door het fenomeen 'echolocatie' (het opvangen van echo's) kon ik me goed oriënteren. Zo leerde ik al vroeg om zelfstandig mee te doen."

Wat wilde je later worden?

"Op mijn 15^e wist ik al, dat ik iets met mensen wilde doen. Aanvankelijk dacht ik aan psychologie. Het werd hbo maatschappelijk werk, omdat je daarin veel individuele contacten hebt. Voor mij moet het overzichtelijk zijn. Tijdens mijn stage maakte ik een zelfmoordpoging van een cliënt mee en dat heeft me dusdanig aangegrepen dat ik me ging afvragen of dit beroep wel bij mij zou passen. Ik heb toen een jaartje rust genomen om na te denken over wat

Door mijn blindheid en het tonen van mijn kwetsbaarheid kan ik mensen laten ervaren dat de wereld niet ophoudt als je iets niet meer kunt

ik wilde. Toen ik de kans kreeg om bij de klantenservice van NS te komen werken dacht ik: dat werk spreekt me aan en ik kan het ook. Ik was heel blij met de geboden kans. Ik ben begonnen als medewerker en na zes jaar geïndigd als tester met het doel om klanttevredenheid

te verhogen. Op het laatst merkte ik, dat ik toch meer met mensen wilde werken. Toen ben ik een loopbaantraject gaan doen, via de NS."

Hoe kwam je in het vak van loopbaanadviseur terecht?

"Tijdens het traject kon ik meelopen met een loopbaanadviseur en toen merkte ik: dit is écht een richting die me aanspreekt. Enerzijds het bedrijfsleven (zakelijker dan maatschappelijk werk) en anderzijds het werken met mensen. Ik ben me gaan verdiepen in het vakgebied, met mensen gaan praten en gaan netwerken. Totdat mij door mijn voormalige leidinggevende van het loopbaancentrum werd gevraagd: wil je als leerling-loopbaanbegeleider bij ons starten? Zo is het begonnen. Ik ben de opleiding gaan doen bij de Waard Consult. Eva en Kees de Waard hebben mij geweldig gesteund en begeleid bij het leren van het vak en daar mijn eigen weg in te vinden. Dat vond ik in het begin best spannend. Hoe gaat men op mijn beperking reageren? Ik heb ontdekt dat het erg te maken heeft met hoe ik zelf met mijn beperking omga. Ik ben de confrontatie aangegaan en er heel open over geworden. Inmiddels begeleid ik alle trajecten: re-integranten, 'van werk naar werk' en loopbaanontwikkeling. Ik werk veel met de narratieve methode waarbij ik uitga van de innerlijke en de uiterlijke levenslijn en de verbinding daartussen. We kijken terug naar 'wat kom je brengen, wat is je oorsprong en in hoeverre zie je dat terug in je werk'. Verder ben ik gecharmeerd van de Empowerment-methode en ook elementen uit RET pas ik regelmatig toe. Eigenlijk doe ik precies hetzelfde werk als mijn collega loopbaanadviseurs. Alleen doe ik dat 'zonder ogen'. Er worden ook dezelfde resultaten van mij verwacht."

Tegen welke grenzen ben je aangeloopen?

"Mijn ambitie voor dit vak is om mensen in hun kracht te zetten en iedereen zijn eigen plek te laten ontdekken.

Thema's die ook in mijn persoonlijke leven belangrijk zijn. Tijdens de opleiding heb ik ontdekt, dat ik intuïtiever ben dan ik dacht. Ik sta daar nu voor open en laat het toe. Ervaar ik een bepaalde stemming of gevoel tijdens een gesprek dan vraag ik me af: is dit van mij of van de ander? Door dat gewoon te benoemen wordt het duidelijk, mijn openheid helpt me hierbij. Ook al zit ik er soms naast, het biedt altijd weer een nieuwe opening.

Oogcontact kan ik niet maken. Ik kan niet zien of iemand verdrietig wordt of aangedaan is. Ik kan wel horen of iemand zijn hoofd wegdraait, zijn stem verandert of rommelt met een zakdoek. Of ineens anders gaat zitten. Door het ontbreken van mijn gezichtsvermogen is mijn gehoor extra ontwikkeld. Daardoor pik ik vaak dezelfde signalen op als mijn ziende collega's en die benoem ik dan vanuit mijn eigen waarneming. Ik heb één keer meegemaakt dat iemand moeite had met het ontbreken van oogcontact. Dat respecteer ik. Het raakte me wel, maar ik vind het eerlijk dat iemand dat aangeeft. We hebben toen een andere adviseur gezocht die de client heeft begeleid.

In mijn werkrelaties hoef ik niet te weten hoe iemand eruitziet. Dat wordt pas belangrijk als het om solliciteren gaat. Daar stel ik dan vragen over, bijvoorbeeld 'Als je een foto van jezelf zou maken, hoe zou je jezelf dan beschrijven?' Soms zegt iemand 'ik heb vandaag niet mijn mooiste pak aan'. Dan vraag ik 'waarom niet? Je gaat toch op sollicitatiegesprek?' Zo probeer ik dingen bespreekbaar te maken, ook al kan ik ze zelf niet zien.

Ik heb net een nieuwe blindengeleidehond gekregen nadat mijn vorige hond wegens knieklachten vervroegd met pensioen is gegaan. Hierdoor heb ik een half jaar zonder blindengeleidehond gewerkt en was ik aangewezen op

de taststok om mijn weg te vinden. Zowel binnen als buiten het NS gebouw. Als ik mensen ga ophalen voor een gesprek, is dat altijd een spannend moment. Ineens moest ik dat doen zonder hond en stond ik daar alleen met mijn blindenstok. Toen voelde ik me heel stuntelig, onzeker en angstig. Ik dacht: als mensen me zo zien stuntelen, dan denken ze vast dat ik geen goede begeleider ben. Ik heb hierdoor veel geleerd over mijn eigen gedrag en mijn normen en waarden. En over mijn belemmerende gedachten."

Ervaar je praktische grenzen?

"Omdat ik geen aantekeningen kan opschrijven heb ik tijdens de gesprekken een laptop voor me met een gewoon toetsenbord (ik kan blind typen). Met behulp van een oortje kan ik de spraak van mijn laptop verstaan en door middel van een brailleleesregel, een kastje waar de letters in puntjes uitkomen in braille, teruglezen. Het fijnste vind ik, als mijn cliënten hun huiswerk digitaal opsturen. Die kan ik lezen via mijn aangepaste pc die de teksten vertaalt naar mijn brailleleesregel en naar spraakondersteuning. Alle teksten die jullie op je scherm zien, krijg ik terug via braille en spraakondersteuning. Op mijn brailleleesregel zit ook een brailletoetsenbordje, zodat ik zelf aantekeningen in de computer kan zetten. En ik kan het aansluiten op mijn telefoon.

Het komt natuurlijk voor, dat een cliënt zijn opdrachten meeneemt naar het gesprek. Dan vraag ik de cliënt om ze voor te lezen of de highlights te vertellen. Of ik maak er een brailleprintje van. Sinds een jaar hebben we namelijk een scanapparaat dat geschreven tekst digitaal vertaalt naar Word. Deze teksten kan ik vervolgen openen en printen via de brailleprinter. Zo kan ik alle documenten lezen, net als mijn collega's.

Zonder deze technologie zou het heel lastig worden om dit

vak uit te oefenen. Ik zou niet in staat zijn om brieven of cv's te beoordelen, opdrachten te lezen, aantekeningen te maken, reacties te schrijven of mijn cliëntregistratiesysteem bij te werken. Deze extra handelingen kosten overigens wel extra tijd en energie en daardoor ligt mijn werktempo ietsje lager dan dat van mijn collega's."

Levert jouw blindheid ook iets extra's op?

"Door mijn blindheid en het tonen van mijn kwetsbaarheid kan ik mensen laten ervaren dat de wereld niet ophoudt als je iets niet meer kunt. Een beperking maakt je niet tot slachtoffer. Ik kan mensen helpen hun eigen weg te vinden en de eigen kracht te voelen. Ook kan ik dingen soms makkelijker zeggen, bijvoorbeeld 'dat probleem is geen excuus voor het feit dat dingen niet meer gaan'. Blind zijn is een gegeven, maar belemmerende gedachten zijn een beperking. Als ik met mijn beperking kan dealen, waarom zou jij dat dan niet kunnen? Het is vaak een hele worsteling, ook voor mezelf. Maar mensen ervaren, doordat ik ze niet kan zien, veiligheid om dingen te zeggen die ze anders niet gauw zeggen. Ik heb ook geen last van vooroordelen over iemands uiterlijk, want ik zie ze letterlijk niet. Ik vind het mooi om mensen te helpen de regie terug te pakken over hun eigen leven vanuit de beperking waarmee ze geconfronteerd worden."

Welke grenzen ben je nog aan het opzoeken?

"Ik ben nog zoekende of groepstrainingen bij me passen. In groepen is veel dynamiek, mensen verplaatsen zich, werken in subgroepen en dan is het lastig om het overzicht en de regie te bewaren. In het begin was mijn grootste angst: gaan mensen mij als blinde trainer accepteren? Daarvoor heb ik hulp gezocht bij een blinde trainer en deze les heb ik van hem geleerd: blijf bij je eigen waarneming en ga je niet voordoen als een ziende, want dat ben je niet. Hiermee werd ik erg geconfronteerd met mijn eigen norm om zo normaal mogelijk te zijn. Toen ik dat eenmaal kon voelen was het klaar. Zo van oké, nu gaan we het gewoon op mijn manier doen. Verder heb ik nog steeds de ambitie om me verder te bekwalmen in de psychologische kant van het vak. In mijn werk doe ik daar nu minder mee omdat wij

als loopbaancentrum duidelijk de grens hebben getrokken bij wat wel en niet bij loopbaanbegeleiding hoort."

Wat vraagt dat van de organisatie?

Marco van Geijlswijk, leidinggevende van Marcel, is hier heel duidelijk in: "Als je rekening wilt houden met een beperking, dan kan er een heleboel. Ik gunde het Marcel, dat hij zijn talenten kon ontwikkelen en daarvoor wilde ik alle middelen inzetten om dat mogelijk te maken. Dat heeft best wat voeten in de aarde gehad want er moest veel geregeld worden, bijvoorbeeld op ICT-gebied. Het vraagt ook investering in de samenwerking met collega's en soms gaat dat om hele simpele dingen. Bijvoorbeeld: beschrijven van dingen die anderen gewoon zien, stoelen aanschuiven, non-verbale signalen expliciet maken, tekeningen en plaatjes toelichten, je naam noemen als je Marcel onderweg tegenkomt, een sticker plakken op een nieuwe koffieautomaat met touchscreen, hem betrekken bij nieuwe ontwikkelingen, een eigen werkplek creëren, de hond niet afleiden, et cetera."

Marcel: "Ik heb de kans gekregen én gepakt. Dat is nog steeds dé grote voorwaarden: je moet mensen tegenkomen die in je geloven en die je een kans gunnen. Het mooiste compliment kreeg ik onlangs van een collega toen ik nog niet had gereageerd op een geschreven memoblaadje, dat ik natuurlijk niet kon lezen, maar wat al drie dagen op mijn bureau bleek te liggen. Hij zei: 'Soms vergeet ik gewoon dat je blind bent.' ■

Geïnterviewden

- Marcel van der Bie, loopbaanadviseur bij Move NS
- Marco van Geijlswijk, manager Loopbaancentrum Move NS

Ria Freijns is eigenaar van Talentwerk (www.talentwerk.nl) en medeoprichter van het TeamcoachCollectief (www.teamcoachcollectief.nl). Ze is CMI-C gecertificeerd loopbaanprofessional en redactielid van LoopbaanVisie.